

اولین کتاب اقتصاد کلاسیک در ایران

اصول ثروت ملل

یعنی اکونومی پلیتیک

سرشناسه	: فروغی، محمدعلی، ۱۲۵۴ - ۱۳۲۱.
عنوان و نام پدیدآور	: اصول علم ثروت ملل یعنی اکونومی پلٹیک / پُل بیر گارد / ترجمه و تالیف محمدعلی فروغی؛ با مقدمه‌ای از یداله دادگر، تصحیح و تحشیه فرهاد نوع پرست.
مشخصات نشر	: تهران : آماره، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۳۵۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۷۹۰-۰-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: اقتصاد
شناسه افزوده	: دادگر، یدالله، ۱۳۳۴ - ، مقدمه نویس
شناسه افزوده	: نوع پرست، فرهاد، ۱۳۵۷ - ، توضیحات
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۱ ۴۶ ف ۲ / ۱۸۰ HB
رده بندی دیویی	: ۳۳۰ / ۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۸۷۸۵۲۶

اولین کتاب اقتصاد کلاسیک در ایران

اصول ثروت ملل

یعنی اکونومی پلیتیک

به قلم پُل بیرگارد

ترجمه و تألیف محمدعلی فروغی (ذکاءالملک)

مدرسه علوم سیاسی

۱۲۸۴ هجری خورشیدی

با مقدمه‌ای از دکتر یداله دادگر

توضیحات از فرهاد نوع پرست

نشر آماره

نشرآماره

عنوان: اصول ثروت ملل یعنی اکونومی پُلْتیک Title: Elements Of Political Economy

تالیف: پُل بیر گارد Author: Paul Beauregard

ترجمه و تالیف: محمدعلی فروغی (ذکاءالملک) Translator: Mohammad Ali Forooghi

شابک: ۵-۰-۹۲۷۹۰-۶۰۰-۹۷۸ ISBN: 978-600-92790-0-5

نوبت چاپ: دوم، ۱۴۰۰ The second edition published: 2022

تیراژ: ۳۰۰ نسخه Circulation: 1000 impression

هرگونه کپی برداری، اسکن، میکروفیلیم جزناً یا کلاً بدون اجازه مکتوب نشر آماره ممنوع بوده و پیگرد قانونی دارد
No portion of this book may be reproduced, by any process or technique, without the express written consent of the publisher (Amareh press)

محتوای اصلی کتاب بازتاب اندیشه‌های پدیدآورنده‌ها می‌باشد و مسئولیت درستی آن به عهده آن‌ها می‌باشد
The views expressed in this publication represent those of the individual Author and Editor. These views do not necessarily reflect endorsement by the Publisher (Amareh press)

© تمامی حقوق چاپ و نشر برای نشر آماره محفوظ است
© ALL RIGHTS RESERVED:
For The Amareh Press

دفتر مرکزی نشر آماره: تهران، میدان انقلاب، خیابان انقلاب، ابتدای خیابان دوازده فروردین، پلاک ۳۱۶، واحد ۴

تلفن ۰۹۳۶۸۷۶۴۳۹۱

نماینده‌گی فروش در تهران: انتشارات گوتنبرگ، تلفن ۶۶۴۱۳۹۹۸ - ۰۲۱

(روبروی دانشگاه تهران، بین خ دانشگاه و خ فخر رازی، پلاک ۱۲۱۲)

برای آگاهی از مراکز فروش و سایر اطلاعات به وبسایت نشر آماره مراجعه کنید:

www.nashre.amareh.ir

قیمت: ۱۲۰ هزار تومان

فهرست مطالب

۲.....	مقدمهٔ دکتر دادگر.....
۴۳.....	دیباجه فروغی.....
۴۷.....	مقدمه.....
۵۷.....	باب اول: تولید ثروت.....
۶۳.....	فصل اول: دخالت طبیعت در تولید ثروت.....
۷۲.....	فصل دوم: کار و صنعت.....
۱۱۴.....	فصل سیم: سرمایه.....
۱۳۶.....	باب دوم: توزیع ثروت.....
۱۴۰.....	قسمت اول.....
۱۴۰.....	فصل اول: مالکیت افراد.....
۱۴۹.....	فصل دوم: صحت مالکیت شخصی.....
۱۶۱.....	قسمت دوم.....
۱۶۱.....	فصل اول: سهم ملاک در توزیع ثروت.....
۱۶۹.....	فصل دوم: سهم صاحب سرمایه در توزیع ثروت.....
۱۷۶.....	فصل سیم: سهم متصدی در توزیع ثروت.....
۱۸۰.....	فصل چهارم: سهم کارگران در توزیع ثروت.....
۱۹۸.....	فصل پنجم: احتمالات آینده در ترتیب آزادی امور ثروتی.....
۲۰۵.....	باب سیم: دوران ثروت.....
۲۰۹.....	فصل اول: معاوضه و تحقیق در باب ارزش.....

۲۱۸.....	فصل دوم: پول.....
۲۳۷.....	فصل سیم: اعتبار.....
۲۷۰.....	فصل چهارم: تجارت.....
۲۹۷.....	باب چهارم: مصرف ثروت.....
۳۰۳.....	فصل اول: در خصوص عادات مردم در مصرف ثروت و اثر آن.....
۳۱۴.....	فصل دوم: شرکت‌های مصرفی و صندوق‌های ذخیره و ادارات بیمه و ادارات برّیه.....
۳۲۹.....	باب پنجم: استفادهٔ قوانین مالیاتی از علم ثروت.....
۳۳۱.....	فصل اول: دولت و وظیفه و مخارج آن.....
۳۳۶.....	فصل دوم: تعریف مالیات.....
۳۵۰.....	خاتمه.....

مقدمه دکتر دادگر

پیام‌گیری کارساز از ابتدایی‌ترین درس‌های علم اقتصاد؛

به بهانه نگاشتن مقدمه‌ای بر کتاب اصول ثروت ملل، اولین کتاب علم اقتصاد در ایران،

اثر زنده‌یاد محمدعلی فروغی

نخست جا دارد از جناب آقای نوع‌پرست مدیر محترم نشر آماره سپاسگزاری نمایم که از اینجانب درخواست نمودند تا به مناسبت بازچاپ کتاب ارزشمند اصول علم ثروت ملل اثر استاد محمدعلی فروغی (اولین کتاب علم اقتصاد در ایران) مقدمه‌ای بر آن کتاب بنگارم. دوم لازم است اشاره کنم که کتاب مربوطه بیش از ۱۱۰ سال است تدوین و ترجمه گردیده است (سال ۱۲۸۴ خورشیدی)، از این رو وقتی اینجانب به محتوای کتاب دقت کردم به وضعیت پیشرفت علم اقتصاد در کشور در هنگام نوشتن این مقدمه (سال ۲۰۱۵ میلادی یا ۱۳۹۴ خورشیدی) تأسف خوردم؛ زیرا چنین یافته‌های علمی عظیم و چنان اندیشمند با کفایتی بیش از یک قرن پیش در رأس سیاست‌گذاری آموزش عالی ایران وجود داشته، اما برنامه‌ریزان آموزشی و اقتصادی کشور با وجود فاصله بیش از یک قرن، هنوز به یک استراتژی روشن و قابل قبول در عرصه‌های مربوط به آموزش و پژوهش علم اقتصاد و نظام اقتصادی نرسیده‌اند. ناگوارتر آنکه با وجود میراث عمیق علم اقتصاد در آموزه‌های فرهنگی و ملی در عصرهای گذشته هنوز برخی در مورد کارایی، اصالت و رسالت علم اقتصاد در ایران تردید دارند (حتّا برخی جناح‌های فکری دنبال تغییر و جایگزین کردن این علم بوده‌اند). خلاصه با ملاحظه این امور به فکر فرو

رفتم و به بهانه نوشتن مقدمه‌ای بر کار مرحوم فروغی، با کمک ابتدایی‌ترین اصول علم اقتصاد نوعی پیام‌گیری تدوین کردم. امیدوارم که این مقدمه تذکری باشد نسبت به دولتمندان عرصه تصمیم‌گیری، آموزشی و اقتصادی؛ تا بجای تردید در بنیان‌های این علم انسانی، اجتماعی و اصیل (اقتصاد سیاسی)، پیوند معنی‌دار آن را با فرهنگ و تمدن ایرانی مورد توجه قرار دهند. قابل ذکر است که در مقدمه‌ای که مرحوم دکتر عظیمی (اقتصاددان برجسته ایرانی حدود ۱۸ سال پیش) بر چاپ قبلی اصول علم ثروت ملل از مرحوم فروغی (چاپ سال ۱۳۷۷) نگاشته‌اند، مطالب عبرت‌آموز دیگری ذکر شده است. امید است مقدمه اینجانب بر چاپ فعلی (سال ۱۳۹۴)، مکملی بر مقدمه مذکور باشد. قبل از ارائه مقدمه خود، مناسب می‌دانم توضیحی کوتاه پیرامون این اثر ارزشمند و نویسنده آن ارائه کنم.

کتاب اصول ثروت ملل (یا درواقع اصول اقتصاد سیاسی) اثر دانشمند معروف مرحوم میرزا محمدعلی‌خان ذکاء‌المک معروف به فروغی می‌باشد. هر چند این کتاب درواقع نوعی ترجمه و نگارشی جدید از کتاب اقتصاد سیاسی اثر «پل بیورگارد»^۱ اقتصاددان و نویسنده فرانسوی می‌باشد، اما ترجمه و تدوین عالمانه مرحوم فروغی که آن را به شکلی جدید بازنویسی کرده؛ و به صورت متنی مدرن و درسی در رشته اقتصاد ارائه نموده است. در عین حال کتاب به سبکی سنتی ولی با محتوایی مدرن تنظیم گردیده است. این کتاب ۵ بخش (یا به تعبیر نویسنده ۵ باب) دارد که تولید، توزیع، مصرف، چرخه اقتصاد و دولت و مالیه را پوشش می‌دهد. این‌ها درواقع مهم‌ترین مباحث قائم به ذات علم اقتصاد و نظام اقتصادی هستند. این ۵ بخش در قالب ۱۷ فصل مهم‌ترین مطالب علم اقتصاد کلاسیک جدید (یا اقتصاد سیاسی) را تشکیل می‌دهند:

در بخش اول (یا باب اول) که تولید ثروت نام دارد، علم اقتصاد سیاسی یا علم ثروت تعریف می‌شود. سپس به ارتباط علم اقتصاد با دیگر علوم انسانی و اجتماعی اشاره می‌شود. تولید ثروت و لوازم آن، نقش انسان و دیگر عوامل، جایگاه کار و نیروی انسانی در اقتصاد سیاسی، نقش عقلانیت نیروی انسانی در تولید ثروت، تقسیم کار و تشریح انواع صنایع مرتبط با کار، بحث فصل‌های اول و دوم کتاب (از بخش اول) را پوشش می‌دهند. فصل سوم از بخش اول به توصیف ابعاد مختلف سرمایه می‌پردازد. تعریف سرمایه، انواع آن، نقش بشر و عقلانیت وی در ایجاد و کاربرد سرمایه، پس‌انداز و حفاظت از سرمایه، دیگر موضوعات فصل مربوطه می‌باشند.

بخش دوم که به توزیع ثروت اختصاص دارد با محوریت مالکیت عوامل تولید و سهم عوامل مختلف تولید از محصولات، نقش دولت در توزیع، تعیین دستمزد، نقش عرضه و تقاضا، محوریت نیروی کار و شخصیت انسانی در توزیع، مدون گردیده و اصلی ترین مباحث ارتباطات علم اقتصاد و جامعه انسانی در آن پردازش شده است.

بخش سوم که چرخه اقتصاد و چرخه تولید نام دارد تشریح مبادله، ارزش مبادله، شکل گیری قیمت، نقش پول، انضباط نظام پولی، نظام اعتباری و بانکی، اوراق قرضه دولتی، اوراق بهادار مالی، بخش های مختلف تجارت داخلی و خارجی و نقش دولت در تجارت را بر عهده دارد. بخش چهارم به توصیف مصرف، انواع مصرف، الگوی مصرف، نقش دولت در مصرف و حفاظت از حداقل مصرف فقرا اختصاص دارد.

سرانجام بخش پایانی (یا باب پایانی) به دولت و مالیه مربوط بوده شامل تعریف دولت، وظایف دولت، هزینه ها و درآمدهای دولت، انواع مالیات، کارآمدی و عادلانه بودن مالیات و موارد مشابه می باشد.

در هر صورت کتاب مرحوم ذکاءالملک حاکی از تلاش، دقت، عمق علمی، تدبیر و انسجام قابل قبولی است. محمدعلی فروغی در دشتی، معروف به ذکاءالملک در سال ۱۲۵۴ خورشیدی در تهران به دنیا آمد. او در سن ۳۰ سالگی کتاب اقتصاد پیش گفته را مدون ساخت. او در رشته پزشکی در دارالفنون تهران تحصیل کرد و مطالعات خود را در ادبیات، اقتصاد و سیاست ادامه داد. او در سن کمتر از ۲۰ سالگی استاد فلسفه و تاریخ شد. فروغی مدرس مدرسه سیاسی و معلم خصوصی احمدشاه نیز بود. در کنار حرفه معلمی سمت های مختلفی همانند نمایندگی مجلس، ریاست دیوان عالی کشور، وزارت مالیه و نخست وزیری را نیز تجربه کرد. هم در اندیشه و هم در مدیریت مشی ای میانه داشت و از اصول گرایی افراطی و رادیکال گرایی به دور بود. علاوه بر کتاب اصول علم ثروت ملل، نوشته هایی مانند تاریخ مختصر ایران، حکمت سقراط، سیر حکمت در اروپا، آیین سخنوری، دوره مختصر علم فیزیک و موارد دیگری را به رشته تحریر درآورده است. در اندیشه سیاسی به دولتی مردم سالار و متعادل عقیده داشت و بر حقوق ملت و مقابله با استبداد اصرار می ورزید. در مشی اقتصادی نیز نه اقتصاد لِسْفِرِی^۱ (اقتصاد بازار کاملاً آزاد) را موفق می دانست و نه رویکردهای سوسیالیستی را. بلکه بر نظامی مختلط، با داشتن یک بخش خصوصی توسعه یافته و با نظارت دولتی قانون مند و منضبط تأکید داشت. او

سرانجام در سال ۱۳۲۱ خورشیدی و در سن ۶۷ سالگی بر اثر سکته قلبی درگذشت. اینجانب این مقدمه بر کتاب این مدیر باکفایت، اندیشمند متعادل، ایران‌شناس و ایران‌دوست با اخلاق و سیاست‌مدار مردم‌گرا را به خود او تقدیم می‌کنم. امید است که تأمل در این مقدمه توجه هر خواننده صاحب درک و صاحب درد را از یک سو به اهمیت دوباره علم اقتصاد (و ازاین‌رو مظلومیت آن در ایران امروز) برانگیزد و از سوی دیگر بر جای خالی مدیران و نویسندگان باکفایتی چون فروغی‌ها و آثار ارزشمندی چون کتاب اصول اقتصاد سیاسی وی، افسوس خورد. نگارش این مقدمه همزمان است با حضور اینجانب در فرصت مطالعاتی در دانشکده اقتصاد دانشگاه ایلینویز آمریکا و دسترسی به منابع جدید و غنی کتابخانه مشهور این دانشگاه و امکانات دیگر دانشکده اقتصاد؛ ازاین‌رو جا دارد از مسئولان این دانشگاه و بخصوص رئیس گروه اقتصاد پرفسور مارتین پری و همکارانشان سپاسگزاری نمایم.

پیام‌گیری کارساز از ابتدایی‌ترین درس‌های علم اقتصاد

۱- مطالب آغازین

هدف از تدوین این مقدمه یادآوری اهمیت توجه عملی به نقش برخی از اصول ابتدایی علم اقتصاد در رسیدن به پیشرفتی همه‌جانبه است. دقت بیشتر در این مقدمه این پیام را می‌رساند که این علم، یافته‌ای انسانی و اجتماعی قدرتمند است که هم می‌تواند در تحلیل و تبیین و درست‌اندیشی بکار رود، هم در سیاست‌گذاری اقتصادی کارساز باشد و هم برای تصمیم‌گیری مدیران غیراقتصادی مفید باشد. این مقدمه نقش علم اقتصاد در بهتر ساختن نظام اقتصادی و اجتماعی را نشان می‌دهد. در ابتدا به طرح مسئله و سؤالات مربوطه اشاره می‌گردد، سپس به اهمیت و جایگاه تحلیل اقتصادی و نقش علم اقتصاد در بررسی‌ها و کارکردهای زیر سیستم‌های مختلف نظام اجتماعی پرداخته می‌شود (در ادامه فهرست‌وار به یک سری مطالب کلیدی اشاره می‌شود):

۱. علم اقتصاد یا اقتصاد سیاسی در حال حاضر و بنا به دلایل گوناگون به آن جایگاه رسیده است که می‌تواند به تحلیل بسیاری از موضوع‌ها و واقعه‌های روزمره زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها مبادرت نماید. ازاین‌رو کاربرد علم اقتصاد و تحلیل اقتصادی محدود به حوزه‌ها و عرصه‌های خود اقتصاد سیاسی نگردیده بلکه به ابزاری قدرتمند برای بررسی دیگر حوزه‌ها و

عرصه‌های فردی و اجتماعی تبدیل گردیده است؛ یعنی عناصر و ابزارهای این علم علاوه بر اقتصاد، برای راهنمایی رفتار کارگزاران و خط‌مشی‌دهی در امور سیاسی، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، امور تربیتی، فرهنگی، حقوقی، تاریخی، فلسفی، فنی و حتّا امور اخلاقی، عقیدتی و مانند آن نیز بکار می‌رود. با این وصف اگر هم‌اکنون به کاربدستان برنامه آموزش اقتصاد کشور توصیه شود که مطالعه کلیاتی از علم اقتصاد برای همه رشته‌ها در دستور کار مراکز آموزشی و پژوهشی و اجرایی قرار دهند قابل انتظار و در عین حال کارساز خواهد بود. شاید به همین دلیل است که در تعداد قابل توجهی از دانشگاه‌های معتبر دنیا در یک تا دو ترم دانشگاهی واحدهایی از اصول اقتصاد و هم‌اکنون اقتصاد سیاسی در برنامه درسی رشته‌های غیراقتصادی گنجانده می‌شود. همچنین گسترش مطالعات بین‌رشته‌ای اقتصاد و ورود علم اقتصاد و به‌ویژه روش‌شناسی اقتصاد در بررسی و مطالعه دیگر علوم در این رابطه نیز معنادار می‌باشد. به این خاطر سیاست‌گذاران آموزشی دنیای متمدن، برای هر چه بیشتر کارآمد ساختن کاربرد اقتصاد در حل و فصل امور خود، در هر دوره آموزشی و گاهی در هر سال، ابزارهای کارآمدتری تعریف و اجرا می‌نمایند. باوجودی که در جهان پر تحول کنونی، قرن ۲۱، هر سال برنامه‌های آموزشی اقتصاد مورد بازبینی واقع می‌گردد، تقریباً ۴۸ سال است (از ۱۳۴۶ تا ۱۳۹۴) که برنامه آموزشی رشته اقتصاد کشور ما مورد بررسی اساسی قرار نگرفته است. در عین حال برنامه‌ریزی‌های شتاب‌زده و ایجاد تغییرات جزئی و ناسازگار پیرامون آن صورت گرفته که پیش برنده نبوده است.

وجود ترکیب‌ها و سنتزهایی از اقتصاد سیاسی و دیگر رشته‌ها ابعاد دیگری از اهمیت کارکردی این علم را روشن می‌سازند. تحلیل اقتصادی حقوق، تحلیل اقتصادی سیاست، اقتصاد جامعه، اخلاق و اقتصاد، اقتصاد زنان، اقتصاد ورزش، اقتصاد امنیت، اقتصاد سلامت، اقتصاد رفاه، اقتصاد دولت، اقتصاد مدیریت، اقتصاد کار، اقتصاد جرم، اقتصاد بهداشت، اقتصاد شادی و حتّا اموری مانند اقتصاد گانگستری نشان از وجود و کارآمدی بسترهای ترکیبی اقتصاد و دیگر رشته‌ها می‌باشد و بیانگر خاستگاه معنی‌دار علم اقتصاد و تأثیر مطالعات مربوط به آن در دیگر رشته‌ها است. به زبان دیگر، گویی اقتصاد به شکل زبان و منطقی برای بررسی رشته‌های مرتبط دیگر در آمده است. در حال حاضر اقتصاد در صدها گروه تخصصی بخش و دانشکده به عنوان یک علم پیشرو در میان علوم اجتماعی و انسانی تدریس و بررسی می‌گردد. اکتبر هر سال به یک یا چند نفر از میان اقتصاددانان برجسته جهان از سوی بانک سوئد و به دلیل

بزرگداشت آلفرد نوبل (۱۸۹۶-۱۸۳۳) شیمی دان و دانشمند معروف سوئدی و مخترع دینامیت، جایزه نوبل اعطا می گردد.^۱ اولین اقتصاددانانی که جایزه نوبل گرفتند، رگنار فریش و یان تین برگن بودند که جایزه مربوطه را در سال ۱۹۶۹ دریافت کردند. جایزه نوبل اقتصاد در اکتبر ۲۰۱۴ نیز به ژان تیرول^۲، اقتصاددان فرانسوی به خاطر تلاش او در قدرت بازار و مقررات گذاری اعطا گردید. هزاران کتاب و نشریه تخصصی اقتصاد در سراسر جهان به مطالعات علمی در این رشته اقدام می کنند و پژوهش های فراوانی در عرصه این رشته تولید و بازتولید شده که محصولات مربوطه به عنوان یافته های علمی جهت سیاست گذاران مختلف و برای کارشناسی شدن سیاست ها و تصمیمات آنان بکار برده می شود. خلاصه و همان گونه که در قسمت های بعدی این نوشته اشاره خواهد شد، درک، یادگیری و بررسی این چنین علمی علاوه بر صاحب نظران، علاقه مندان و دانشجویان رشته اقتصاد برای متفکران، دانشجویان و علاقه مندان دیگر رشته ها و حتّا برای افراد غیر دانشجو نیز مفید و راهگشا می باشد. از این رو تبیین این موضوع در این مقدمه و شناخت ابعاد مختلف آن و پاسخ به سؤالاتی اولیه در این ارتباط سازگاری کافی خواهد داشت. چند سؤال زیر در رابطه با اهمیت و نقش اقتصاد سیاسی، معنی دار به نظر می رسند. اول آن که چرا توجه ویژه به علم اقتصاد و به طور خاص تحلیل اقتصادی از نظر علمی و اجرایی ضرورت دارد؟ دوم محورهای لازم برای دست یابی به تحلیل استاندارد اقتصادی و دیگر کاربردهای علم اقتصاد کدام هستند؟ سوم چگونه می توان بر دشواری ها یا مشکلاتی که ممکن است در سر راه کاربرد اقتصاد و تحلیل اقتصادی استاندارد قرار گیرد، چیره گشت؟ سرانجام چگونه با کمک علم اقتصاد می توان به پیشرفت همه جانبه و بلندمدت در نظام اقتصادی رسید؟ (در ادامه به مواردی از سؤال های یاد شده پرداخته می شود).

۱. روز ۱۲۱ اکتبر روز تولد آلفرد نوبل بوده و معمولاً هر ساله دو هفته اول آن ماه، زمان اعطای جایزه مربوطه به آن دسته از دانشمندان رشته های فیزیک، شیمی، پزشکی، ادبیات، اقتصاد و صلح جهانی می باشد که در زمینه های مذکور به پیشرفت های نوینی دست یافته باشند. این جایزه بر اساس وصیت نامه آلفرد نوبل اعطا می گردد؛ زیرا او هدف اولیه خود از اختراع دینامیت را خدمت به انسان ها در جهت تسهیل امور آن ها می دانست، اما پس از آنکه ملاحظه کرد، از ابزار مربوطه برای نابودی خود انسان نیز استفاده می شود، به شدت نگران شد. از این رو او تمامی اموالش را به انجام اموری که به حل مشکلات انسانی کمک کند و باعث صلح و آسایش بیشتر در جامعه جهانی گردد اختصاص داد. پس از آن بود که جایزه نوبل طراحی و راه اندازی گردید.

۲. یکی از نکاتی که اهمیت مطالعه علم اقتصاد را به ویژه برای علاقه‌مندان رشته‌های غیراقتصادی آشکار می‌سازد، توجه به دو پیوند بین اقتصاد و دیگر رشته‌ها است. یکی پیوند سنتی و معمولی آن است و دیگری پیوندی جدیدتر می‌باشد. پیوند اولی اقتصاد و دیگر رشته‌ها، موضوعی سراسر است و تقریباً طبیعی است و در طول تاریخ مطرح بوده است ولی در دومی تحلیل اقتصادی محور بررسی رشته‌های غیراقتصادی است. به عنوان مثال وقتی بحث از حقوق و اقتصاد می‌شود یک زمان پیوندهای عام آن دو مطرح است که همان محور اولی است. در این ارتباط موضوعات اقتصادی مورد توجه حقوق مطرح است. حقوق تجارت، حقوق بانک، حقوق کار و حقوق مصرف از این نمونه است. همچنین جامعه‌شناسی و اقتصاد پیوندهای عمومی زیادی (از نوع اول) دارند. به عنوان مثال مصرف و تولید مواد مخدر در یک کشور، توزیع ناعادلانه ثروت‌ها، ظهور فقر و حاشیه‌نشینی، اختلافات طبقاتی و مانند آن با وجودی که خاستگاه اجتماعی مشخصی دارند، جایگاه و آثار اقتصادی قابل توجهی نیز دارا می‌باشند. این‌ها پیوند معمولی و سنتی اقتصاد و جامعه‌شناسی را نشان می‌دهد. همین‌طور بیکاری با وجودی که پدیده‌ای اقتصادی است، اما در شرایط حاد ممکن است باعث سقوط خانواده‌ها، بروز افسردگی و حتاً ورود به عرصه خودکشی و یا فسادهای دیگر شود که جنبه‌های روان‌شناختی و سیاسی خاصی را همراه آورد؛ این‌ها همه در قالب ارتباط اول و سنتی اقتصاد و دیگر رشته‌ها مطرح هستند.

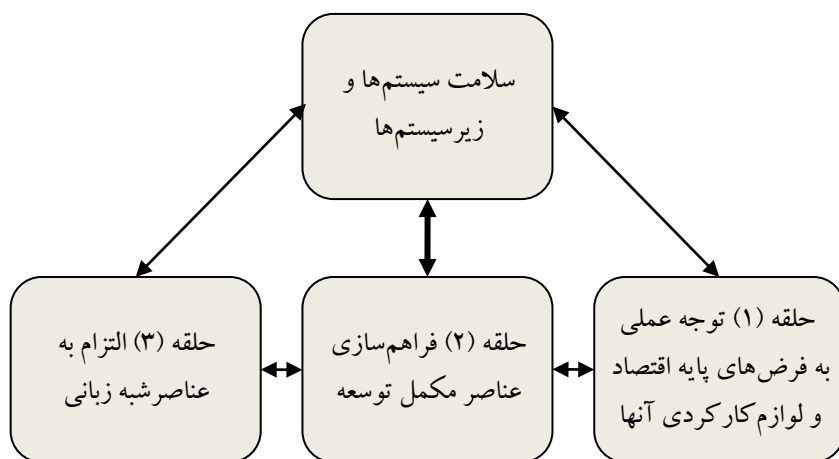
ارتباط دوم اقتصاد و دیگر رشته‌ها که اهمیت دوچندان مطالعه اقتصاد را گوشزد می‌کند، کاربرد اقتصاد در بررسی کارکرد رشته‌های دیگر می‌باشد. این امر به دلیل وجود عناصری عمومی و قدرتمند در علم اقتصاد است.

۳. به عنوان مثال همان‌طور که در قسمت بعدی اشاره خواهد شد یک بحث محوری در علم اقتصاد موضوع عقلانیت است؛ زیرا در اقتصاد فرض می‌شود که کارگزاران اقتصادی شامل مصرف‌کننده‌ها، تولیدکننده‌ها و مقام‌های دولتی، رفتاری عقلانی دارند. همچنین می‌توان توصیه کرد که کارگزاران مختلف به طور عقلانی رفتار کنند. در عین حال عقلانیت در رویکردهای مختلف ضمن داشتن برخی عنصرهای مشترک، مفهوم‌های متفاوتی هم دارد. یک معنای عام عقلانیت در اقتصاد، اتخاذ بهترین تصمیم در کاربرد منابع در دسترس با توجه به مجموعه اطلاعات و محدودیت‌ها می‌باشد (در ادامه نشان داده خواهد شد که عنصر عقلانیت و دیگر عنصرهای مرتبط با آن می‌تواند محوری برای بررسی رفتار کارگزاران دیگر رشته‌ها نیز

باشد). از این رو با توجه به معیار عقلانیت می توان رفتار دانشجو و یا سایر کارگزاران حقوق، علوم سیاسی، مدیریت، بازرگانی، علوم تربیتی، روان شناسی، جامعه شناسی و دیگر علوم انسانی و اجتماعی را مورد بررسی قرار داد و در نهایت داوری کرد که رفتار مورد نظر عقلانی بوده یا نبوده است (عقلانی بودن یک رفتار یا یک فعالیت به طور کلی، دست کم به معنای موجه بودن آن از منظر اقتصادی خواهد بود)؛ بنابراین تقویت علم اقتصاد در کشور می تواند به تقویت رفتارهای عقلانی مجموعه مردم کمک کند و این یافته بسیار بزرگی است. از جمله عنصرهای مرتبط با عقلانیت و از دیگر محورهای تحلیل اقتصادی می توان به روحیه و انگیزه حسابگری و حسابرسی، تلاش برای استفاده از اطلاعات کافی و سازگار، شناسایی اولویت ها، مطالعه دقیق کارشناسی امور مرتبط، اتخاذ تصمیم بر اساس مجموعه عناصر یاد شده و انتخاب استراتژی و سیاست مناسب برای حرکت با توجه به تکنیک هزینه - فایده جامع اشاره کرد؛ به عبارت دیگر هر دانشجو و یا غیر دانشجو (چه در رشته اقتصاد یا غیر آن)، در کوران زندگی روزمره خود در صورت توجه به مجموعه عناصر یاد شده می تواند به موفقیت های زیادی برسد؛ اما عدم توجه به آنها ممکن است زیان ها و دشواری های فراوانی برای او در بر داشته باشد. توجه به ملاحظات یاد شده و در نظر گرفتن آنها در محور بررسی رفتارها و اندیشه ها در واقع ورود فرد یا گروه را به کاربرد علم اقتصاد؛ نشان می دهد که می تواند در امور اقتصادی و یا در امور غیر اقتصادی صورت گیرد.

۴. در این قسمت توجه به یک نکته ضروری است و آن این است که: اقتصاد متعارف یا اقتصاد سیاسی عمومی، علمی است که پارادایم های فراوانی را در بر دارد. پارادایم های ارتدکسی - لسنفری و رادیکالی - سوسیالیستی در دو سر طیف آن و پارادایم های فراوانی در بین دو طیف حاد پیش گفته قرار دارند. این مقدمه بر اساس یک پارادایم متعادل و میانه از اقتصاد متعارف تدوین می گردد که بین دو سر طیف پیش گفته قرار می گیرد. قسمت دوم این مقدمه به مجموعه محورهایی می پردازد که در تحلیل اقتصادی و دیگر استفاده های اقتصاد بکار می روند. قسمت سوم با توجه به مفاد قسمت های اول و دوم به عناصر سلامت ساز سیستم ها و زیرسیستم های اقتصادی و اجتماعی پرداخته می شود. به عبارت روشن تر می توان کل بسته پژوهشی این مقدمه را شامل چند حلقه مرتبط به هم (حلقه های سلامت ساز سیستم ها و زیرسیستم ها) به صورت زیر دانست: حلقه اول «فرض های پایه اقتصادی بودن سیستم ها و تصمیم ها و لوازم کارکردی آنها»

می‌باشد. حلقه دوم عناصر مکمل توسعه^۱ با لوازم سازمانی، نهادی و مدیریتی مربوط به آن است. حلقه سوم توجه به یک سری عنصرهای شبه زبانی همانند نگاه سیستمی، رویکرد دینامیکی و چارچوبی میانه بر اساس اخلاقیات مشترک می‌باشد. به نظر می‌رسد که توجه عمیق و همه‌جانبه به نظریه‌های اقتصاد سیاسی و مطالعه تجربه‌های استاندارد علم اقتصاد، به محقق پیام‌هایی کارساز در قالب حلقه‌های پیش گفته ارائه می‌کند (نمودار زیر نماد اولیه حلقه‌های یادشده را نشان می‌دهد).

نمودار حلقه‌های سلامت سیستم‌ها و زیرسیستم‌ها

۲- ابعاد کلی تحلیل اقتصادی و دیگر استفاده‌های اقتصاد سیاسی

۱. با توجه به مطالب قسمت اول مناسب است تأکید شود که چند عنصر اساسی و به هم پیوسته در علم اقتصاد وجود دارد که به آن قدرت تحلیل‌آفرینی بالایی داده، به گونه‌ای که با کمک آن عناصر امور غیراقتصادی را نیز می‌توان بررسی کرد. این‌ها را می‌توان تحت عنوان «فرض‌های پایه اقتصادی بودن سیستم‌ها، تصمیم‌ها و لوازم کارکردی آن‌ها»، نام‌گذاری کرد. مهم‌ترین فرض‌های پایه اقتصادی بودن سیستم‌ها و تصمیم‌ها را می‌توان توجه به مفاهیم «عقلانیت»، «کمیابی منابع»، «کارآمدی و بهینه‌یابی» و «تعادل» دانست. همچنین لوازم اثرگذاری و کارکردی فرض‌های مربوطه شامل التزام به مفهوم هزینه فرصت‌ها، تکنیک‌های هزینه - فایده

فهرست آثار علوم اقتصادی و کسب و کار نشر آماره

علوم اقتصادی

- اصول علم اقتصاد/ کارل منگر/ ترجمه فرهاد نوع پرست، حسین فلاحی
- اصول ثروت ملل؛ یعنی اکونومی پلتیک/ ترجمه و تالیف محمدعلی فروغی/ تعلیقه و تحشیه فرهاد نوع پرست
- رویارویی کاپیتالیسم و سوسیالیسم/ استوارت میل/ ترجمه حسین فلاحی/ ویراستار فرهاد نوع پرست
- سلسله مباحثی در روش شناسی و فلسفه اقتصاد/ یداله دادگر
- مقدمه ای در آموزه های اقتصادی و مالی اسلام/ یداله دادگر
- خصوصی سازی پول/ فردریک فون هایک/ ترجمه امیررضا عبدلی و محمد جوادی
- اقتصاد اتریشی به زبان ساده/ بونکه/ ترجمه محمد جوادی
- اقتصاد اتریشی/ استیون هورویتز/ ترجمه دکتر امیرحسین خالقی
- بیست مغلطه اقتصادی/ ترجمه دکتر امیرحسین خالقی
- نابرابری درآمدی/ مهدی جعفری، عبدالله شهبازی، روح اله عبادی
- اقتصاد دیجیتال/ اسفندیار جهانگرد
- اقتصاد دیجیتال: تحلیلها و پویایی ها/ اسفندیار جهانگرد
- دگرگونی دیجیتال - بقا و شکوفایی در عصر انقراض دسته جمعی/ زیبل/ ترجمه سید حسین علوی لنگرودی
- استاندارد بیت کوین/ سیف الدین آموس/ ترجمه محمد مبینی
- اقتصاد محیط زیست/ استیون اسمیت/ ترجمه کاظم بیابانی خامنه
- طبقه و محیط زیست/ شهرام اتفاق
- محیط زیست: سرمایه داری یا سوسیالیسم؟/ شهرام اتفاق
- اقتصاد مالی ریاضی/ ترجمه کاظم بیابانی خامنه و سعید خزائی
- ۱۱۰۰ تست اقتصاد خرد میانه/ عباسعلی ابونوری
- درس هایی در اقتصاد کلان/ استیو ویلیامسون/ ترجمه محمد مبینی
- اقتصاد کلان؛ رویکرد تعادل عمومی پویای تصادفی/ کریم امامی
- بنیان های خرد اقتصاد کلان/ استیون هورویتز/ ترجمه محمد جوادی و محمد غلامی
- اقتصاد کلان دی ال اس (متن کامل)/ DLS/ محمد مبینی
- اقتصاد کلان نوین (ویراست جدید)/ رابرت بارو/ محمد مبینی
- اصول تحلیل اقتصادی خرد و کلان/ یداله دادگر
- الگوی اقتصاد کلان سنجی با استفاده از داده های فصلی/ کریم امامی
- درس های آخرین موج خصوصی سازی/ سید احسان خاندوزی
- اقتصاد مستمری/ دیوید بلیک/ ترجمه قدرت اله اماموردی، حسین اقبال
- اقتصاد بخش عمومی/ جان لیچ/ ترجمه دکتر مرجان دامن کشیده و حسین اقبال
- تحلیل های داده ستانده/ اسفندیار جهانگرد
- تعادل عمومی کاربردی/ کاردنته/ ترجمه مرتضی مظاهری؛ بهنام امین
- شرح بازگشت آلمان/ دالیا/ مهدی جعفری، عبدالله شهبازی، روح اله عبادی

- درآمدی بر ساختارهای نهادی و فرایند توسعه / محمد ندیری، مهدی پندار
- دوروی سکه کمکهای بین المللی / سید حسین علوی لنگرودی
- تعیین اولویتهای سرمایه‌گذاری به روش تاکسونومی عددی / فرهاد نوع پرست

مدیریت و کسب و کار

- چنین کنند مدیران / سید حسین علوی لنگرودی

نحوه فروش آثار

- مراجعه به سایت نشر آماره به همراه اطلاعات کتابها و پخش‌ها
- کتابفروشی گوتنبرگ (در تهران) به نشانی مندرج در اول کتاب
- مراجعه به سایت دیجی کالا
- طریق اپلیکیشن طاقچه (برای تهیه نسخه E-pub)
- تماس تلفنی و پیامکی با شماره تلفن ۰۹۳۶۸۷۶۴۳۹۱
- برای کسب هرگونه خبر و اطلاع به نشانی سایت اینترنتی نشر آماره مراجعه فرمایید:
www.nashreamareh.ir

مدرسه اقتصاد و کسب و کار تهران

Tehran School of Economics and Business

2020

::

In association with

